

دیپلمات‌ها

نامه‌ای دریافت نکردیم

سخنگوی وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در پاسخ به سوالی مبنی بر اینکه آیا ایران نامه‌ای از ترامپ دریافت کرده است؟ اظهار کرد: نامه‌ای دریافت نشده است. «اسماعیل بقائی» در ابتدای نشست خبری دیروز خود در پاسخ به سوالی در مورد استفاده از دوگانه جنگ و یا مذاکره از سوی مقامات آمریکا گفت: تهدید استفاده از زور طبق تمام موازین و حقوق بین‌المللی ممنوع است. بقائی با بیان اینکه «واکنش ملت ایران در طی این سال‌ها در برابر این تهدیدها، مقاومت و ایستادگی در پیشبرد اهداف خود بوده است»، گفت: اینگونه اظهارنظرها نشان می‌دهد که ماهیت سیاستمداران آمریکا، ماهیت قلدر مآبانه، قانون‌شکنانه و بی‌توجهی به موازین حقوق بین‌الملل است. بقائی خاطرنشان کرد: استفاده از دوگانه جنگ و مذاکره نشان‌دهنده عدم جدیت در مورد مذاکره و گفت‌وگوست. وی تأکید کرد: مذاکره تحت فشار و تهدید بی‌معناست و وزیر خارجه نیز شب گذشته در این ارتباط در توییتی موضع‌گیری کردند.

فشار حداکثری ادامه دارد

مشاور امنیت ملی آمریکا و نخست‌وزیر عراق درباره روابط امنیتی و تجاری به گفت‌وگو پرداختند و و مایک والتز با ادعای اینکه سیاست شکست خورده «فشار حداکثری» بر ایران ادامه دارد، گفت: عراق باید به «استقلال انرژی» برسد. «مایک والتز» مشاور امنیت ملی آمریکا روز یکشنبه با «محمد شیباع السودانی» نخست‌وزیر عراق گفت‌وگو کرد. مشاور امنیت ملی آمریکا، فرارسیدن ماه مبارک رمضان را به نخست‌وزیر عراق تبریک گفته و نگرانی خود را درباره وقوع سیلاب‌های اخیر در بغداد ابراز کرد. مایک والتز همچنین بر اهمیت حرکت به سمت روابطی که آن را «برد-برد» پایه‌منافع امنیتی مشترک توسعه تجارت» خواند، تأکید کرد. والتز با اشاره به اینکه تصمیم به عدم تمدید معافیت تحریم‌های صادرات برق ایران به عراق در راستای سیاست شکست خورده «فشار حداکثری» تریام است، با طرح ادعاهایی بی‌پایه و اساس گفت: «این فشار افزایش خواهد یافت، اگر ایران به توسعه توانایی تولید سلاح هسته‌ای و حمایت از تروریسم در منطقه، از جمله در عراق، ادامه دهد.»

وعده کمک کرملین

سخنگوی کاخ کرملین در جمع خبرنگاران گفت که ایران در زمینه برنامه هسته‌ای خود دنباله‌دار است و روسیه سنازنده مبتنی بر احترام دوجانبه است و روسیه هر کاری که از آن ساخته باشد، برای حل و فصل «صلح‌آمیز» این مسئله انجام خواهد داد. «دمتری پسکوف» سخنگوی کاخ کرملین گفت که روسیه هر کاری لازم باشد برای حل و فصل صلح‌آمیز برنامه هسته‌ای ایران انجام خواهد داد. خبرنگاری تاس با انتشار این مطلب گزارش داد که پسکوف در جمع خبرنگاران در پاسخ به سوالی در این باره گفت: ایران به دنبال مذاکرات سازنده مبتنی بر احترام دوجانبه است. مسلماً، ما به سهم خود، هر کاری که ممکن و از دستمان ساخته باشد برای حل و فصل صلح‌آمیز این مسئله انجام می‌دهیم. پسکوف افزود که ایران کشوری با حاکمیت مستقل است که می‌تواند موضع خود را در زمینه مسائل سیاست خارجی، به طور مستقل، مشخص کند. به گفته او، «تماس‌های فشرده‌ای» در پیش است.

ایران به توافق و هم به دلیل مزایایی که این توافق برای ایالات متحده به همراه خواهد داشت. مزیت اصلی اجازه ورود مجدد شرکت‌های انرژی بین‌المللی به بخش گاز طبیعی ایران، به‌ویژه در پارس جنوبی، این است که به ایران این امکان را می‌دهد تا به یک موضوع مهم امنیت انرژی داخلی، رسیدگی کند. این رویکرد می‌تواند به عنوان یک اقدام اولیه برای ایجاد انگیزه بالقوه پیشرفت دیپلماتیک با تهران باشد. ایران حجم محدودی گاز از طریق خط لوله به کشورهای همسایه صادر می‌کند و بیشتر تولید آن برای مصارف داخلی در نظر گرفته شده است و صادرات محدود گاز آن تقریباً به اندازه صادرات نفت سودآور نیست. گذشته از نیاز آشکار ایران به افزایش تولید از میدان‌های داخلی، مقامات صنعت انرژی ایران مرتباً اهمیت افزایش سرمایه‌گذاری در بخش گاز را اعلام می‌کنند. معکوس کردن روند کاهش تولید در میدان پارس جنوبی یکی از اولویت‌های کلیدی جدیدترین مدیرعامل شرکت ملی گاز ایران، سعید توکلی بود که در شهریور ۱۴۰۲ منصوب شد و در سمت معاون وزیر در امور گاز طبیعی فعالیت می‌کند. به عنوان بخشی از یک بسته مشوق‌های گسترده‌تر، حمایت بالقوه آمریکا از تولید داخلی گاز در ایران، این احتمال را افزایش می‌دهد که تهران بتواند مشارکت در مذاکرات را با دید مثبت بنگرد.

البته شرکت‌های بین‌المللی نفت و گاز نیاز به اطمینان قوی از واشنگتن خواهند داشت که هرگونه دخالت احتمالی در این پروژه با سرنوشتی مشابه با مشارکت توتال انرژی در پارس جنوبی مواجه نشود. علاوه بر این، لغو تحریم‌ها باید به گونه‌ای طراحی شود که از نتیجه نامطلوب برای منافع ایالات متحده جلوگیری کند. مطمئناً، این رویکرد عاری از چالش‌های بزرگ نخواهد بود. با توجه به مدت زمانی که بخش نفت و گاز ایران عملاً به روی سرمایه‌گذاران بین‌المللی بسته شده است، این یک تغییر قابل توجه در چشم‌انداز انرژی منطقه‌ای است. چنین اقدامی می‌تواند موجب مخالفت شرکای واشنگتن در کشورهای عربی خلیج فارس شود که در تلاش برای توسعه ذخایر گاز خود با در نظر گرفتن صادرات هستند. قطر و امارات متحده عربی ممکن است نسبت به چنین اقدامی هشدار دهند.

علاوه بر این، اگر باز شدن بخش گاز بتواند بار دیگر شرکت‌های انرژی اروپایی را به ایران بکشاند، توسعه روابط تجاری پایتخت‌های اروپایی و ایران بیشتر خواهد شد. اگر چنین تحولی خیلی سریع اتفاق بیفتد، می‌تواند در زمانی که روابط دیپلماتیک میان آمریکا و اروپا بر سر تجارت و رویکرد دولت ترامپ برای پایان دادن به جنگ در اوکراین مناقشه‌برانگیز شد، بین واشنگتن و اروپا شکاف ایجاد کند.

نتایج بالقوه ذکرشده در بالا بر لزوم مدیریت دقیق هرگونه تسهیل سختگیری‌ها بر بخش گاز ایران تأکید می‌کند. ورود مجدد سریع شرکت‌های انرژی بین‌المللی به فضای انرژی ایران، ممکن است به سرعت مزایای هر گونه توافق جدید با تهران را خنثی کند؛ توافقی که ایران را قادر می‌سازد تا تولید گاز خود را برای مصارف داخلی افزایش دهد، احتمالاً در مراحل طولانی اجرا خواهد شد تا از بروز این مسائل جلوگیری شود و همزمان سرمایه‌گذاران این اطمینان را داشته باشند که سرمایه‌گذاری آنها قربانی سرنوشتی مشابه توتال انرژی نخواهد شد.

رسید، مصرف آن تا حد زیادی با تولید همسان شده و کشور را بسدون مازاد ملموس باقی گذاشته است. ایران با اختلاف بزرگ‌ترین مصرف‌کننده گاز طبیعی در خاورمیانه (و چهارمین مصرف‌کننده گاز طبیعی در جهان) است که ۲۳ درصد از مصرف منطقه را در سال گذشته به خود اختصاص داده است. این یعنی دو برابر مصرف‌کننده بزرگ بعدی یعنی عربستان سعودی.

میدان عظیم فراساحلی پارس جنوبی که ایران در آن با قطر شریک است، در توانایی ایران برای پاسخگویی به تقاضای فزاینده اش نقش اساسی داشته و دارد. بیش از ۷۰ درصد گاز طبیعی مصرفی داخلی ایران از طریق تولید پارس جنوبی و ۹۰ درصد کل گاز تولیدی ایران از این میدان تأمین می‌شود. آخرین پروژه توسعه در این میدان، یعنی فاز ۱۱ پارس جنوبی انجام شده که برای افزایش تولید حیاتی بوده است، اما با تأخیرهای مکرر مواجه شده است. به‌ویژه در نتیجه خروج واشنگتن از برجام در سال ۲۰۱۸، که باعث شد شرکت بزرگ فرانسوی توتال انرژی از این پروژه خارج شود. از آن زمان، تهران برای توسعه و حفظ سطح تولید در پارس جنوبی به شرکت داخلی پتروپارس اتکا کرده است، اما این شرکت فاقد قابلیت‌های فنی برای انجام این کار است. این مشکل با محدودیت‌های خط لوله گاز داخلی تشدید شده است و در نتیجه ایران مجبور شده است برای جبران کمبود عرضه خود به واردات گاز از آذربایجان و ترکمنستان روی آورد. به‌ویژه در ماه‌های سرد زمستان که تقاضا افزایش می‌یابد.

یکی دیگر از گزینه‌های ممکن برای کاهش مشکلات انرژی داخلی ایران، گسترش انرژی‌های تجدیدپذیر است. ایران پتانسیل قوی برای استفاده بیشتر از تولید برق خورشیدی دارد اما هنوز ظرفیت جدیدی برای بهره‌برداری از آن ایجاد نکرده است. سرمایه‌گذاری در تولید برق خورشیدی، شاید توسط کشورهای همسایه عرب خلیج فارس، می‌تواند نیاز ایران به گاز در بخش تولید برق را کاهش دهد. مسعود پزشکیان، رئیس‌جمهور ایران، علاقه خود را به دنبال کردن پروژه‌های انرژی تجدیدپذیر نشان داده است و این خود نشان‌دهنده گشایش بالقوه دیگری برای مشوق‌های انرژی به ایران برای تکمیل دیپلماتی ایالات متحده است.

تأثیر سرمایه‌گذاری در گاز طبیعی برای دیپلماتی
تلاش‌های دولت بایدن برای آغاز دیپلماتی با ایران اغلب به عنوان تلاشی برای بازگشت به برجام در نظر گرفته می‌شود، اما دولت دوم ترامپ احتمالاً به طور کامل به دنبال یک توافق جدید است. دلیل این امر بدون شک تا حدی به دلیل انتقاد شدید ترامپ از توافق اولیه سال ۲۰۱۵ است، همچنین این احتمال وجود دارد که تهران، با در نظر گرفتن تجربه قبلی خود، به دنبال گرفتن امتیازات بیشتر از واشنگتن باشد که به‌طور بالقوه فراتر از لغو تحریم‌ها بر صادرات نفت این کشور خواهد بود. ایران ممکن است به دنبال امتیازاتی در سایر حوزه‌های خارج از بخش انرژی باشد، اما هر موضوعی که بخواهد در مذاکرات احتمالی اتخاذ کند، واقعیت تلخ کمبود گاز داخلی اش همچنان پابرجا باقی خواهد ماند. بنابراین احتمالاً ایران در هر گونه تلاشی برای پیشرفت در موضوع هسته‌ای این موضوع را در نظر خواهد داشت. هم به دلیل پتانسیل این موضوع برای نزدیکتر کردن

چین وسایل نقلیه الکتریکی سریعتر از هر جای دیگری در جهان در حال تکثیر هستند و چشم‌انداز تقاضای بنزین و دیزل در آینده کاهش می‌یابد. مهم‌ترین نگرانی برای تهران ممکن است تلاش پکن برای کاهش چشمگیر تعداد پالایشگاه‌های فعال مستقل، به‌عنوان خریداران اصلی نفت خام ایران، بدون توجه به دسترسی آنها به منبع ارزان خوراک باشد. برای ایران، فروش بسیار محدود نفت، دسترسی به بازار نفت دلاری را سلب می‌کند. در نتیجه، اگر آمریکا به دنبال امتیازات دیپلماتیک به‌عنوان بخشی از مذاکرات آتی است، احتمالاً سیاست‌های سختگیرانه‌تری را در قبال بخش انرژی ایران در نظر خواهد گرفت.

افزافه کردن هویج به چماق
هر گونه کاهش قابل توجه تحریم‌های ایالات متحده که سرمایه‌گذاری‌های بین‌المللی در بخش نفت و گاز ایران را ممنوع می‌کند، نشان‌دهنده تغییر جهتی بزرگ از سیاست دیرینه ایالات متحده در قبال ایران خواهد بود. با این حال، با توجه به چالش‌های پیش‌بینی‌شده مرتبط با استفاده از تحریم‌های صادرات نفت برای گرفتن امتیاز از ایران (یادستایی به هر شکل دیگری از پیشرفت دیپلماتیک)، مشوق‌هایی غیر از کاهش تحریم‌ها ممکن است مدنظر دولت آمریکا قرار بگیرند. در گذشته فشار حداکثری تلفات سنگینی را بر ایران وارد کرد و احتمالاً این فشار همچنان ادامه خواهد داشت اما در مورد اثربخشی این اقدامات جای بحث وجود دارد. در هر صورت، تهران توانست از فشار دولت اول ترامپ جان سالم به در ببرد و حالا نیز مصمم است که از دومین دوره، هر چند دشوارتر، به سلامت عبور کند. این خود نشان‌دهنده آمادگی برای تحمل هر درد و رنجی است تا زمانی که راهی برای رسیدن به یک توافق قابل دوام با آمریکا پیش چشم باشد.

با توجه به اهمیت صادرات نفت برای ایران، به راحتی می‌توان درک کرد که چرا تحریم صادرات نفت معمولاً در رأس دستور کار قرار دارد. با این حال، سیاست‌های منطقه‌ای تهران نیز دلیل روشنی برای آمریکا است که چرا موضوع لغو تحریم‌ها - و متعاقب آن هجوم درآمدهای نفتی - بسیار حساس است. به‌ویژه با توجه به گزارش افزایش کنترل برخی نهادهای نظامی بر صادرات نفت، در نتیجه، شاید آمریکا بخواهد جایگزین‌هایی را در نظر بگیرد تا ایران بتواند نیازهای کلیدی انرژی داخلی را برطرف کند، بدون اینکه به تهران درآمد بادآورده‌ای ناگهانی از صادرات بدهد. یکی از این اقدامات می‌تواند صدور اجازه برای سرمایه‌گذاری در بخش گاز طبیعی ایران باشد که عمدتاً تقاضای داخلی را تأمین می‌کند. بخش گاز ایران از کمبود سرمایه‌گذاری رنج می‌برد و در کنار فقدان تلاش‌های گسترده برای مدیریت رشد تقاضا، منجر به کمبودهای جدی و فزاینده‌ای در عرضه شده است که احتمالاً بدتر خواهد شد. این یک چالش داخلی بزرگ برای ایران است که اغلب مورد ارزیابی قرار نمی‌گیرد، اما پیامدهای سیاسی و اقتصادی قابل توجهی در آینده خواهد داشت.

ایران دارای ذخایر فراوان گاز طبیعی - دومین کشور بزرگ جهان - است و به‌رغم سطح پایین صادرات، بزرگ‌ترین تولیدکننده گاز در منطقه است. اما حتی با وجود سطح بالای تولید آن که در سال ۲۰۲۴ به بیش از ۲۴ میلیارد فوت مکعب در روز (bcf/d)